

## POLICY DOKUMENT CENTRA ZA MIROVNE STUDIJE

### SMJERNICE ZA INTEGRACIJU IZBJEGLICA I IREGULARNIH MIGRANATA U HRVATSKO DRUŠTVO

Slijedom donesenih politika na razini EU i obaveza koje je RH preuzela u vidu Europskog plana za upravljanje migracijama, a koje uključuju prihvata izbjeglica po modelu preseljenja i premještanja - želimo iznijeti niz preporuka koje se direktno tiču izbjeglica koje će u Hrvatskoj boraviti; bilo u statusu tražitelja međunarodne zaštite ili osobe s odobrenom međunarodnom zaštitom.

**Preseljenje (*resettlement*)** je proces traženja međunarodne zaštite u kojem osoba boravi u jednoj zemlji, sam postupak traženja iste zaštite vodi se u toj istoj zemlji, a zemlja boravka je najčešće treća zemlja u kojoj osoba stječe pravo boravka na temelju mandatornog statusa koji odobrava UNHCR. Kada je osobi međunarodna zaštita odobrena, ona se seli iz zemlje u kojoj je boravila tokom trajanja postupka u treću zemlju boravka.

**Premještanje (*relocation*)** je dio zajedničkog sustava azila EU koji uključuje premještanje tražitelja međunarodne zaštite iz jedne zemlje članice EU u drugu zemlju članicu EU, čime druga zemlja članica postaje odgovorna za postupak traženja međunarodne zaštite.

Centar za mirovne studije pozdravlja odluku Europske komisije kojom su određene kvote preseljenja i premještanja izbjeglica – tražitelja azila iz Turske, Italije i Grčke, prema kojima bi Hrvatska trebala kroz dvije godine primiti određen broj izbjeglica. Ipak, izražavamo i zabrinutost zbog neuspostavljenog modela preseljenja i premještanja od strane Vlade RH. Naime, iako su odluke o preseljenju i premještanju donesene još u srpnju, odnosno rujnu 2015., a u srpnju je osnovana i Međuresorna radna skupina za provedbu odluke, do danas provođenje odluka nije započelo niti je donesen ikakav plan kojim bi se detaljnije utvrdili načini, kriteriji i rokovi preseljenja i premještanja te detaljni koraci integracije svakog pojedinog izbjeglice na temelju njegovih/njezinih potreba, ranijih iskustava te specifičnih odrednica poput obrazovnih kvalifikacija i slično.

U svrhu što skorijeg donošenja plana koji bi trebao biti kvalitetan, dugoročan i ostvariv, predlažemo sljedeće mjere kao doprinos kreiranju modela za preseljenje i premještanje izbjeglica u RH te kvalitetnog, dugoročnog i održivog sustava integracije.

## A. OPĆE SMJERNICE ZA SUSTAV PRESELJENJA I PREMJEŠTANJA

- Pri odlučivanju o premještanju i preseljenju prvenstveno **uzeti u obzir preferencije i osobne karakteristike izbjeglica** (uključujući postojeće obiteljske veze), kako bi se izbjeglo preseljenje i premještanje u zemlje u kojima ne žele boraviti, a time i njihovo eventualno nezakonito napuštanje teritorija te države.
- Osigurati **pravovaljan sustav informiranja izbjeglica** o njihovim pravima, mogućnostima prilikom preseljenja i premještanja te uvjetima života i boravka u Hrvatskoj, uz naglasak na upoznavanje hrvatske kulture i povijesti (radi lakšeg uključivanja u društvo i prevencije interkulturalnog nerazumijevanja) u zemlji u kojoj borave prije dolaska u Hrvatsku.
- Osigurati **strukturirano, sustavno i intenzivno učenje hrvatskog jezika od prvog dana dolaska izbjeglica u Hrvatsku** (u svim lokalnim zajednicama u kojima će izbjeglice boraviti); uz orijentacijski tečaj koji sadržava kulturološke komponente te upoznavanje sa sustavom.
- **Izraditi model uključivanja djece u obrazovni sustav** (u svim regijama u kojima će izbjeglice boraviti) na temelju sagledavanja dosadašnje razine obrazovanja, uz uključivanje prevoditelja i interkulturalnih medijatora radi kvalitetnog sustava komunikacije.
- **Uključiti djecu u obrazovni sustav od prvog dana dolaska u Hrvatsku.**
- Donijeti **jasne procedure sustava zaštite za ranjive skupine u skladu s njihovim potrebama**, kako tijekom postupka traženja međunarodne zaštite tako i u okončanju postupka kada je potrebno naći adekvatno rješenje za osobu ili obitelj te im pomoći u njihovoj integraciji u društvo, a i doprinijeti njihovom osnaživanju i socijalnoj uključenosti.
- Donijeti **jasne smjernice i konkretne mjere decentraliziranog modela smještaja i uključivanja izbjeglica u društvo u teritorijalnim područjima Hrvatske** u kojima bi izbjeglice imale pravedan i nesmetan pristup obrazovanju, tržištu rada, socijalnim uslugama, zdravstvenoj zaštiti, neformalnim obrazovnim i participativnim programima zajednice.
- **Priprema lokalnih zajednica na suživot s izbjeglicama** - s ciljem informiranja o novim članovima društva te kreiranja mjesta susreta, podrške, razgovora i upoznavanja.

## B. SPECIFIČNE SMJERNICE ZA SUSTAV PRESELJENJA

- **U najkraćem mogućem roku osigurati izvaninstitucionalni smještaj kao prvi korak u integraciji**, s obzirom da se izbjeglice preseljavaju iz prenapučenih kampova, *hot-spotova* i improviziranih prihvatilišta s izrazito niskim standardima prihвата. Smatramo da je ovakav pristup također jedan od vrlo važnih aspekata prevencije daljnjih trauma i izolacije izbjeglica (osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita).
- **Osigurati integracijsku podršku tijekom boravka**, a posebno u prvih nekoliko mjeseci, u RH radi lakšeg upoznavanja okoline, sustava i uključivanja u društvo. U formi interkulturalne medijacije u koju su uključeni socijalni radnici, liječnici, prevoditelji, volonteri, savjetnici za zapošljavanje, psiholozi, obrazovni radnici, kulturni radnici, organizacije civilnog društva i drugi.

### C. SPECIFIČNE SMJERNICE ZA SUSTAV PREMJEŠTANJA

- **Unaprijediti uvjete prihvata i smještaja izbjeglica u Prihvatalištima za tražitelje azila** po načelu odgovarajućeg privatnog i sigurnog prostora za privremeni smještaj izbjeglica, osobito za ranjive skupine.
- U svakodnevni rad Prihvatališta, uz rad postojećih organizacija i programa/usluga **osigurati pružanje specifičnih tipova programa i usluga** (podrška ženama i djeci, rehabilitacijski programi i rad na traumi, *soft-skills* radionice koje povezuju učenje jezika s vještinama potrebnima za tržište rada i sl.).

### D. OPĆE SMJERNICE ZA INTEGRACIJU IZBJEGLICA

#### **Smještaj**

- Odmah po dobivanju međunarodne zaštite, **osigurati izvaninstitucionalni decentraliziran smještaj izbjeglica** (koji isključuje getoiziranje izbjeglica) radi izgradnje samostalnog života u široj zajednici i pripreme za nastavak života nakon isteka državne potpore za troškove stanovanja u najkraćem trajanju od dvije godine.
- Uključivanje izbjeglica u sustav povoljnijih mogućnosti kupnje stana.
- Osigurati savjetnika za upravljanje kućnim proračunom radi ravnomjerne i odgovorne brige o kućanstvu.

#### **Učenje jezika i obrazovanje**

- Izraditi registar podataka o prethodnom školovanju, kvalifikacijama, vještinama, znanjima i poslovima kojima su se izbjeglice bavile u zemlji porijekla, kako bi ih se moglo lakše usmjeriti u daljnje obrazovanje, usavršavanje te traženje zaposlenja.
- Razviti model učenja hrvatskog jezika u svakoj regiji u kojoj će izbjeglice biti smještene te obučiti i osigurati radnike koji će podučavati hrvatski jezik.
- Razviti modele učenja hrvatskog jezika u kombinaciji s učenjem određenih vještina koje će izbjeglicama koristiti u daljnjoj integraciji te u budućem zaposlenju.
- U najkraćem roku djecu i mlade uključiti u obrazovni sustav na nižim razinama (vrtiće, osnovne i srednje škole) te odrasle u sustav visokog obrazovanja i programe stjecanja kvalifikacija s jasnim i propulzivnim kriterijima uključivanja (izbrisati uvjet o nužnosti položene državne mature).
- Omogućiti strancima i izbjeglicama pohađanje tečajeva na ustanovama za obrazovanje odraslih, bez nužnosti posjedovanja domovnice.
- Osigurati pripremnu i dopunsku nastavu za učenike osnovnih i srednjih škola koji ne znaju ili nedostatan znaju hrvatski jezik.
- Omogućiti odraslima besplatno završavanje osnovnih i srednjih škola po posebno uređenim programima ukoliko u svojim zemljama nisu imali prilike završiti niže razina obrazovanja.

- Osigurati sustav stipendiranja učenika i studenata te studentskog smještaja onih izbjeglica uključenih u visoko obrazovanje.
- Imenovati stručnjake u obrazovnim ustanovama koji će imati ulogu interkulturalnih medijatora - savjetnika, pomagača za izbjeglice i strance koji se uključuju u obrazovni sustav.
- Osigurati sustav usavršavanja i podrške obrazovnim radnicima i školskom osoblju prilikom uključivanja djece izbjeglica u vrtiće, škole, više škole i fakultete.
- U kurikulumu obrazovanja pedagoških i nastavničkih smjerova uvesti podučavanje hrvatskog kao stranog jezika (svih smjerova ne samo kroatistike).

### ***Jačanje socio-ekonomskog položaja izbjeglica - obrazovne i stručne kvalifikacije te uključivanje u tržište rada***

- Osigurati sustav priznavanja obrazovnih i stručnih kvalifikacija izbjeglicama koje zbog kriznog i nesigurnog stanja u zemljama porijekla ne mogu pribaviti stečene diplome i druge dokumente koji potvrđuju stupanj obrazovanja ili radno/stručno iskustvo.
- U okviru rada Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje i srodnih institucija, osigurati kvalitetno individualno savjetovanje izbjeglica o načinima uključivanja u tržište rada te programe stručnog usavršavanja i stjecanja dodatnih obrazovnih kvalifikacija uz edukaciju o hrvatskoj poslovnoj kulturi i načinima potraživanja poslova.
- Uvesti porezne olakšice i poticaje poslodavcima za zapošljavanje izbjeglica.
- Educirati poslodavce o važnosti zapošljavanja izbjeglice i uključivanja na tržište rada.
- Razvijati programske poticaje i jednostavne modele financiranja samostalnih djelatnosti pokrenutih od samih izbjeglica u formi obrta, zadruge i slično.
- Osigurati savjetnika izbjeglicama koje imaju ideje osnivanja samostalnih djelatnosti.

### ***Izgradnja društva dobrodošlice te osiguranje građanskih i kulturnih prava izbjeglica***

- Osigurati edukacije za djelatnike institucija (policijski službenici, granična policija, socijalni radnici, liječnici, obrazovni i kulturni djelatnici, savjetnici za zapošljavanje i drugi) o pravima, mogućnostima i obavezama izbjeglica; kako bi im olakšali ostvarivanje prava bez dodatnih poteškoća
- Poduprijeti inicijative građana i civilnog društva u kreiranju prostora za susret, razmjenu i osnovno informiranje o integraciji te uključivanju u hrvatsko društvo.
- Pokretanje i provedba dugoročne javne kampanje koja će potaknuti javnost na senzibilizaciju prema izbjeglicama te suzbiti predrasude i stereotipe, ali i razne oblike ksenofobije i rasizma te etničkog ekskluzivizma; kao i prevenirati moguće nasilje i ekstremizam.
- Osigurati u državnom proračunu i u programiranju partnerskih projekata, čija se sredstva povlače iz Europskih fondova, financijska sredstva za rad organizacija civilnoga društva koje pružaju socijalne usluge te koje se bave javnom kampanjom senzibiliziranja javnosti za prava i potrebe izbjeglica uz osnaživanje kulturne produkcije. Važno je da se provedba pružanja usluga

i kampanje odvija u suradnji s institucijama, kako ne bi došlo do potpune deinstitucionalizacije pružanja socijalnih usluga izbjeglicama.

- Informirati svakog izbjeglicu o njegovim/njezinim pravima i načinima ostvarivanja istih na jeziku koji razumiju (uz podršku prevoditelja).
- Osigurati mjere za političku participaciju izbjeglica na lokalnoj i nacionalnoj razini te u različitim sektorima kao što su sindikati, političke stranke, te druge različite vrste udruženja i organiziranja građana.
- Podržavati i poticati suradnju svih aktera uključenih u povezivanje novih i starih članova društva (škole, lokalna zajednica, nogometni klubovi, knjižnica i drugi).

### ***Pristup zdravstvenoj i socijalnoj skrbi***

- Omogućiti svim izbjeglicama puni i pravedan pristup zdravstvenom sustavu i zdravstvenoj zaštiti.
- Omogućiti svim izbjeglicama puni i pravedan pristup uslugama i podršci iz sustava socijalne skrbi.

### **E. OPĆE SMJERNICE ZA INTEGRACIJU IREGULARNIH MIGRANATA**

- Uključivanje djece bez pratnje i u pratnji iregularnih migranata u obrazovni sustav od prvog dana dolaska u Hrvatsku.
- Osiguranje dodatnih programa i sadržaja za djecu bez pratnje i u pratnji u ustanovama kojima borave – u svrhu upoznavanja hrvatskog društva i lakšeg uključivanja tijekom boravka u RH.
- Osiguranje smještaja za iregularne migrante (posebice ranjive skupine) u objektima koji nisu detencijski, već objekti otvorenog tipa iz kojih osobe mogu izlaziti kada žele unutar određenih vremenskih okvira definiranih kućnim redom.
- Osiguranje psihosocijalne podrške za iregularne migrante u objektima kojima borave radi učinkovitog upravljanja slučajem i pronalaska kvalitetnog rješenja za daljnji nastavak života osoba koje u RH borave kao iregularni migranti.
- Omogućiti svim iregularnim migrantima pristup zdravstvenoj zaštiti.

Zagreb, lipanj 2016. godine